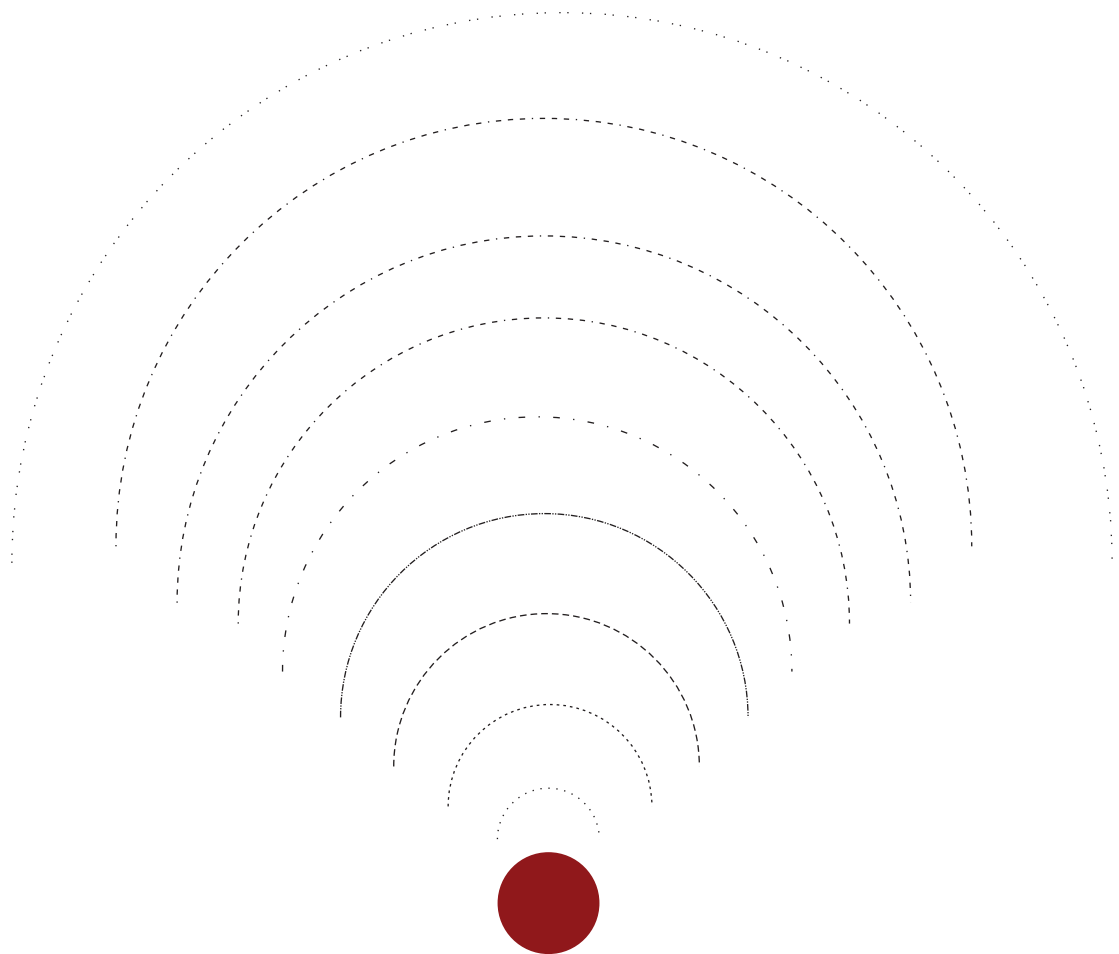

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
AND HUMANITIES
SKOPJE

ХИПЕРРЕГУЛАЦИЈАТА

како

средство на контрола врз
медиумската и академската слобода

БРИФ

**ХИПЕРРЕГУЛАЦИЈАТА како средство на
КОНТРОЛА врз
МЕДИУМСКАТА И АКАДЕМСКАТА СЛОБОДА**

Скопје, јули 2015*

* второ и ревидирано издание на верзијата од декември 2014

**ХИПЕРРЕГУЛАЦИЈАТА како средство на контрола врз
медиумската и академската слобода**

Издавач

Институт за општествени и хуманистички науки - Скопје

За издавачот

Институт за општествени и хуманистички науки - Скопје

ул. „20 Октомври“ бр.8, 2 кат, 1000 Скопје

Тел/факс +389 (0)2 3 113 059

email info@isshs.edu.mk

www.isshs.edu.mk

Автори:

Д-р. Јордан Шишовски

Д-р. Калина Лечевска

Copyright* Institute of social sciences and humanities - Skopje. All rights reserved. Except for the quotations of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any case or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without a prior permission of the publisher.

СОДРЖИНА

- > РЕЗИМЕ/6
- > ВОВЕД...../8
- > КОНТЕКСТ И ВАЖНОСТ НА ПРАШАЊЕТО...../8
- > МЕДИУМИ...../9
- > ОБРАЗОВАНИЕ...../11
- > ЗАКЛУЧОЦИ...../17
- > ПРЕПОРАКИ...../18

Анализата на Институтот за општествени и хуманистички науки - Скопје на казните во законите кои ги покриваат медиумите и образованието во периодот од 1995 до 2014 година, покажува дека постојните законски регулативи служат како механизми на Владата (преку министерствата и регулаторните тела) во носењето санкции и во вршење на директен притисок врз медиумската и академската слобода. Трендот на високите парични административни казни (глоби) доведува до резултат кадешто апсолутната власт на извршната наспроти судската и законодавната е легално овозможена. Имено, законите кои предвидуваат исклучително детална регулација од страна на извршната власт, посредно и емпириски мерливо ги предизвикуваат следниве резултати:

-ја суспендираат академската автономија

-ја суспендираат уредничката слобода.

Оваа недемократска реалност е „легализирана општествена дивоградба“. Имено, она што во демократска држава не смее да се допушти ниту со закон, ниту со подзаконски акт ниту според професионална етика и узанси е легитимирано со самото негово формулирање во облик на закон, со неговата „легализација“.

По пат на прекумерното глобење, извршната власт може да воспостави потполна контрола врз работата на медиумите и академските установи па дури и да одлучи за нивниот опстанок, и тоа сосем легално (но не и легитимно). На овој начин, извршната власт систематски и по легален пат ја заобиколува судската. Глобењето овозможува толкав степен на апсолутна контрола, така што судската власт е сведена на обичен украсен приврзок. За свое апсолутно владеење, во најголем број случаи, извршната власт дури и не мора да ја корумпира судската власт бидејќи санкционира самата.

На крајот од документот се даваат следниве препораки до релевантните чинители за промена на состојбата:

- **ДО СОБРАНИЕТО НА РМ И ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНАТА КОМИСИЈА:**
 - Да се изврши рецензија (legal review) на постојните закони со цел да се изготви препорака до Парламентот и предлагачите да го а) надминат проблемот на хиперрегулација со препорака што повеќе прашања да се определат со подзаконски акти и други документи донесени од страна на институциите, компаниите и организациите (како правилници на институции, статuti и слично), б) да го сведат административното казнување (глобење) на минимум за да му се поврати дел од суверениот домен на судството во рамки на поделбата на власта.

- Да се изработи законски документ кој ќе стипулира јасно и недвосмислено кои категории прашања може да станат предмет на законска контрола а кои на подзаконските акти донесени од институциите во дадените домени.
 - Да се искористат компаративно добрите примери од националната легислатива на ЕУ земјите-членки како модел за утврдување на квалитативниот праг на содржините што можат да бидат регулирани со закон.
 - Да се искористат компаративно добрите примери од националната легислатива на ЕУ земјите-членки како модел за утврдување на квантитативниот праг- бројот на глоби или административни казни регулирани со закон.
- **ДО НЕВЛАДИНИОТ СЕКТОР ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА:**
 - Јавно да ги посочуваат техниките на хиперрегулација и глобење како механизими на апсолутна контрола на извршната власт и индиректно делумно суспендирање на суверените надлежности на судската.
- **ДО ЕВРОПСКАТА КОМИСИЈА И ОСТАНАТИТЕ МЕЃУНАРОДНИ ФАКТОРИ КОИ ВЛИЈААТ ВРЗ ЕУ ИНТЕГРАЦИСКИОТ ПРОЦЕС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА:**
 - Проблемите со хиперрегулацијата и претераното глобење да се внесат како еден од главните предуслови за евроинтеграциите на Македонија кои ги засегаат Копенхашките критериуми и поделбата на три типа власт и зборуваат за системска а не само коруптивна суспензија на судската власт.

Слободата на изразувањето, заедно со квалитетното образование на информирани граѓани се два од фундаменталните столбови за функционирањето на една современа демократија. Во последните неколку години кај голем број на пост-социјалистички и други држави од Европа и пошироко настанува загрижувачко враќање кон тоталитаризам. Отворениот премин кон диктатура е сè уште невозможен пред сè заради глобалната поврзаност меѓу општествата. Наместо отворена диктатура сè почеста е појавата што во академските кругови се нарекува „нелиберална демократија“ уште позната и како „нов авторитаризам“ и „компетитивен авторитаризам“. Главните особини на компетитивниот авторитаризам се постоењето на сите формални демократски институции и процедури, но истовремено и нивно обесмислување преку серија на авторитарни практики како што се разните облици на притисок врз слободата на медиумите, законското ограничување на слободите на здружување, концентрација на моќта, контролата врз образованието и слично. Во овој полиси бриф се разгледува фактичката состојба за слободата на медиумите и образованието во Република Македонија со посебен осврт врз законската хиперрегулација и административните казни (глоби) и се даваат препораки за подобрувања во оваа област.

КОНТЕКСТ И ВАЖНОСТ НА ПРАШАЊЕТО

Во 2014 година, Македонија помина низ парламентарни и претседателски избори кои ги покажаа слабостите и недостатоците на младата демократија. Влијанието на власта врз уредувачката политика на повеќето медиуми придонесе кон зацврстувањето на авторитарните тенденции во државата. Главната точка на притисок беше законската хиперрегулација и големиот број високи глоби кои ѝ овозможуваат на власта казнување на критичките медиуми заради прекршување на законската регулатива која, всушност, до детал ја пропишува програмата на секој медиум во државата.

Додека контролата врз медиумите служи за тековното функционирање на компетитивниот авторитаризам, остварувањето на контролата врз образованието служи за долгорочно зацврстување на авторитарната власт. Ова се остварува преку социјална репродукција на посакуваниот политички субјективитет и воспоставување на посакуваната идеолошка културна хегемонија. За да се остварат овие цели, власта во компетитивниот авторитаризам треба првин да воспостави контрола врз образовниот процес во државата. Истражувањето го разгледува едниот од главните методи за контрола врз образованието – законската хиперрегулација.

Глобата е воведена како главна санкција и е претставена како придонес на полиберален пристап кон полесните форми на казниви дела со Законот за прекршоци во 2006 година.¹ Износот на глобата се пресметува исклучиво во евра, за разлика од претходните парични казни кои се изрекуваа во денари.

За потребите на овој полиси бриф беше направена компаративна анализа на законите кои ги опфаќаат медиумите и образованието во последните 19 години (периодот 1995-2014 година) со цел да се објасни влијанието на постојните регулативи врз слободата на изразување и образованието.

МЕДИУМИ

Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски дејности² ја ограничува уредувачката автономија на медиумите и отвора простор за политичко влијание. Во анализата беше опфатен овој закон кој го илустрира проблемот на хиперрегулацијата во програмскиот дел. Една од загрижувачките тенденции е и зголемувањето на износите на глобите споредено со претходните закони. Законот беше донесен на крајот на 2013 година, додека измените беа изгласани на почетокот од 2014 година. Носењето на законот беше проследено со преговори меѓу Владата и Здружението на независни новинари (ЗНМ) и нивни бројни јавни конфронтации. Предлог верзијата на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски дејности беше критикувана и од специјалните претставници на ОБСЕ за слободата на медиумите.³

Целта на административната казна (глоба) е да упати порака дека администрацијата до детаљ го контролира и санкционира секое подрачје, но и да се заобиколи судската власт. Владата има директна контрола врз медиумите преку: (1) хиперрегулација и високи глоби, и (2) поставување на сопствени, партиски кадри во регулативните тела, каде може да се врши казнување на „политички неподобните“ медиуми и уредници. Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги одредува бројни регулации кои влијаат врз уредничката независност и кои би требало да се дел од второстепени законски документи (статути, правилници и слично), меѓу кои и високи административни казни (глоби) и за правните и за одговорните лица. Конкретно, во Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (кој во 2013 година го замени дотогашниот Закон за радиодифузна дејност), кој содржи 156 членови, се опфатени дури 73 глоби чии суми се движат од 1.000 до 100.000 евра. Најголемата казна која може да се наплати кај медиум

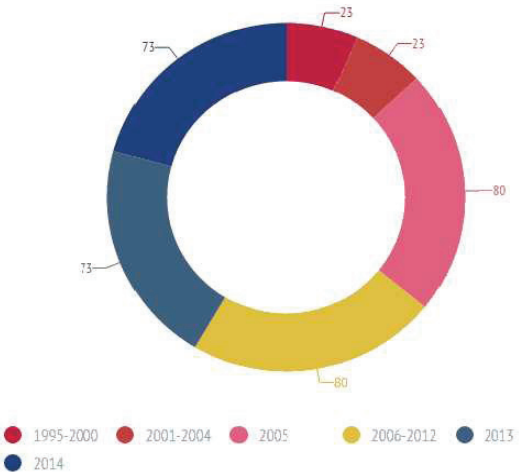
¹ Закон за прекршоци, Службен весник на Р.Македонија бр.620д 22.05.2006 година.

² Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Службен весник на Р.Македонија бр.184 од 26.12.2013 година.

³ Dunja Mijatović, The Representative on Freedom of the Media Regular Report to the Permanent Council (OSCE, 28 November 2013), p. 31.

изнесува 100.000 евра за прекршување на членот 145 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Медиумите се обврзани годишно да произведуваат и емитуваат најмалку 10 часа (додека радиодифузниот сервис најмалку 30 часа) домашна документарна програма во периодот од 7,00 до 19,00 часот, како и годишно да произведуваат и емитуваат најмалку 20 часа (а јавниот радиодифузен сервис најмалку 30 часа) домашна играна програма од 7,00 до 19,00 часот⁴. Промената на законот, од Закон за радиодифузна дејност во Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги донесе и преименување на главното регулаторно тело од Совет за радиодифузија во Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Агенцијата е одговорна за следење на програмите на медиумите согласно новите законски регулативи и таа ги изрекува административните казни. Агенцијата иако е декларирани како самостојно и независно регулаторно тело, сепак е под директна контрола на законодавната власт. Имено, таа дава отчет за извршената работа пред Собранието, кое ги именува нејзините членови.

Закон за радиодифузна дејност и Закон за аудио и аудиовизуелни услуги

Број на глоби по година

Графикон 1

Глобите во Законот за радиодифузна дејност (1995-2013) и Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги(2013-2014)

⁴ Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (Службен весник на Р.Македонија, 184/13), член 145, став 1.

Како што може да се воочи од Графикон 1, споредено со изминатите години, казнените одредби во медиумите имале различен тренд. Така, претходникот на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Законот за радиодифузна дејност во периодот од 2005 до 2012 година предвидувал дури 80 глоби. Сепак, главната разлика е во тоа што нивните износи биле многу помали од денешните. Единствено, периодот од 1995 до 2004 година предвидувал само 23 парични казни.

Случајот на телевизија Телма, еден од најголемите критички медиуми во Македонија, е најдобрата илустрација за можностите што ги има на располагање власта преку законската хиперрегулација да: (1) влијае врз уредувачката политика, (2) ги казнува „непослушните“ (критичките) медиуми и (3) преку само неколку ситни прекршоци да биде во можност да ги затвори. Во 2014 година, Телма е казнета дури три пати за различни престапи за наследење на програмските формати наложени од Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Најголемата казна Телма ја доби во мај 2014 за „неизбалансирано емитување на народна и забавна музика“ со глоба од 20.000 евра предвидена во член 146⁵ во Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски дејности за непочитување на обврските од членот 92. Доколку во краток временски период „Телма“ беше казнета со уште една до две глоби со сличен износ, медиумот можеше да банкротира. Ваквите казни придонесуваат кон зголемена автоцензура кај новинарите, а тоа претставува една од најзагрижувачките појави во однос на слободата на изразување.

ОБРАЗОВАНИЕ

Преку контролата врз образованието и ограничувањето на академската слобода, власта може да воспостави механизам за долгорочна контрола врз општествените текови. Ова се прави со законската хиперрегулација и порастот на бројот и висината на глобите. На тој начин се отвора можност за притисок врз учениците и студентите, но и академската јавност кои во демократските општества се главните двигатели на општествените промени. Во истражувањето на законската хиперрегулација во образованието беа разгледани законите за основно, средно и високо образование. Во сите случаи беше забележан видлив пораст на бројот и висината на глобите, но и пораст на дополнителни, непотребни и нелогични регулации. Целта на порастот на регулациите и глобите служи, исто како и во случајот со медиумите, за воспоставување на контрола врз образовните институции. Тоа се врши преку казнување на оние институции и поединци што не се конформираат со програмските и, пред сè, кадровските политики на извршната власт. Дополнителна мерка за зголемување на контролата и притисокот врз

⁵ „Глоба во износ од 20.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице ако не ги почитува обврските од членот 92 ставови (4), (5), (6) и (13) од овој закон“, Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски дејности (Службен весник на РМ, 184/13) член 146, став 1.

образовните институции, учениците и наставниците, е воведувањето на „екстерното тестирање“.

ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ. Еден од најкритикуваните нови методи за притисок и контрола врз основното образование е концептот „екстерно тестирање“ воведен со Законот за основно образование⁶ во 2008 година. Оваа мерка беше посочувана од страна на Владата како прогресивна која ќе обезбеди квалитет во образованието, пред сè со стандардизација и евалуација на квалитетот на оценувањето на наставниците. За да постои фактичка академска автономија, контролата на квалитетот на наставата и оценувањето треба да биде регулирана со правилниците и статутите на институциите (секундарните акти). Македонските закони, речиси карикатурално, до детаљ ја пропишуваат работата на институциите со што ја предизвикуваат и самата смисла на поимот „закон.“

Драстичните глоби се исто така присутни и во овој закон. За пример, членот 97 дава основа за казнување на наставниците бидејќи законски се регулира дека 20% од наставниците кај кои се појавиле поголеми отстапувања од оценувањето им се намалува платата за 10% во текот на наредната година. Во одделот „XV Прекршочни одредби“ член 172 од Законот одредува глоби во висина од 2500-3000 евра за училиштата и глоби со износ од 1500-2000 евра за директорите на училиштата. Преку значителниот пораст на регулацијата, изборот на казнување на училиштата и директорите може многу лесно да се врши врз основа на критериуми за политичка подобност.

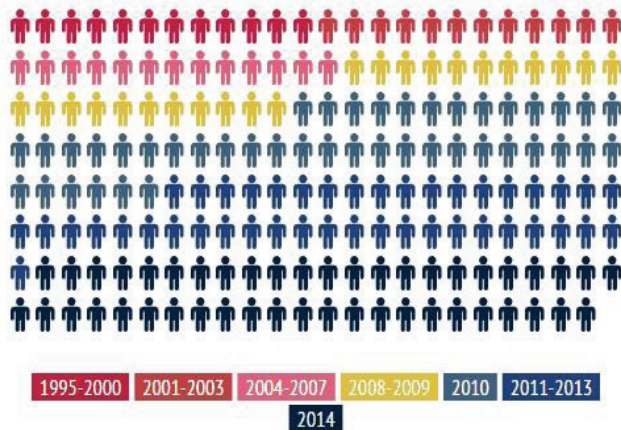
Во Законот за изменување и дополнување на законот за основно образование⁷ има дополнување во духот на хиперрегулацијата и зголемување на глобите во однос на прашања што би требало да бидат предмет на правилниците и статутите на институциите (секундарните акти). Член 6 од дополнувањето се однесува на член 128 од Законот за високо образование во врска со изборот на директор. Овде се врши хиперрегулација на критериумите за избор на директор како следните: се бара познавање на англискиот јазик преку дефинирани тестови „ТОЕФЕЛ ИБТ (TOEFL IBT) - најмалку 30 бода, ИЕЛТС (IELTS) - најмалку 3 бода, БУЛАТС (BULATS) - најмалку 20 бода или КЕТ (KET) (Cambridge English) - положен, АПТИС (APTIS) - најмалку ниво А2 (А2) и да има положено психолошки тест и тест за интегритет“⁸. Понатаму, во Член 8 се врши дополна на член 174 за глоба од 1000, 600 и 300 евра во денарска противвредност за правното лице ако не се води е-дневник.

⁶ Закон за основно образование, Службен весник на Р.Македонија бр. 103 од 19.08.2008 година.

⁷ Закон за изменување и дополнување на законот за основно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.41 од 27.02.2014 година.

⁸ Закон за изменување и дополнување на законот за основно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.41 од 27.02.2014 година, 3.

Закон за основно образование

Број на глоби по година

Графикон 2
Глобите во Законот за основно образование (1995-2014 година)

Како што може да се види во Графикон 2, глобите во Законот за основно образование имале нагорен тренд. Така, биле предвидени само 23 парични казни во периодот 1995-2003 година. Во периодот од 2004-2007 година нивниот број се покачил на 24, додека во 2008-2009 била пропишана дури 41 глоба во законот. Наредниот период 2010-2013 година се искачил на дури 81 глоба додека веќе во 2014 година, со најновите измени и дополнувања нивниот број изнесува 87.

СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ. Законската регулатива за средното образование ги има истите тенденции како и законот за основно образование. Со законот за средно образование⁹ висината на казните е одредена според број на плати, но со Законот за измена и дополнување од 2014 година¹⁰ се одредуваат фиксни казни во евра. Вообичаено глобите се одредуваат во подзаконски акти според потребата на конкретните институции, но воведувањето на глобите

⁹ Закон за средно образование, Службен весник на Р.Македонија бр.44од 20.09.1995 година.

¹⁰ Закон за измена и дополнување на Законот за средно образование бр.41 од 27.02.2014.

во законот служи за зголемување на контролата на законодавната власт врз образованието. Друг нелогичен елемент е што со овој закон за измена и дополнување се додаваат и стандарди за избор на директор на училиштата во кои се наведени конкретни сертификати што се неопходни, а кои се идентични со стандардите за избор на директор во основно училиште, наведени погоре. Преку оваа хиперрегулација се врши и законско фаворизирање на одредени компании - изведувачи на тестирањата. Понатаму, во Законот за изменување и дополнување на законот за средно образование¹¹ се дополнуваат глоби во висина од 1000 до 2000 евра за одговорното лице што на некој начин го попречува „екстерното тестирање“.

Графикон 3
Бројот на глоби во Законот за средно образование (1995-2014 година)

Како што може да се воочи од Графикон 3, бројот на глоби во Законот за високо образование имал нагорна тенденција во текот на годините. Во периодот до 2009 година, паричните казни не надминале број од 20 во закон, додека веќе во наредната година нивниот број повеќе од половина се зголемил. Кулминацијата на бројот на глоби во средното образование е достигната со измените на законот во 2014 и сега изнесуваат 63.

¹¹ Закон за изменување и дополнување на законот за средно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.116 од 04.08.2014 година.

ВИСОКО ОБРАЗОВАНИЕ. Контролата врз високото образование е најбитна за остварување на долгорочна контрола врз општеството. Ова се остварува преку веќе познатите методи на законска регулација на домени кои суверено припаѓаат на самите високообразовни институции и административното изрекување казни. На тој начин се врши постојан притисок врз академската јавност. Имено, со мали административни престапи може да се заработат огромни казни, а, со тоа, и директна контрола, врз принцип на уцена и закана, од страна на извршната власт. Ова предизвикува автоцензура кај еден од најбитните сегменти за промена во општеството. Според Законот за високо образование¹² во одделот „Прекршочни одредби“ член 167 се предвидени серија на глоби од 1000 до 2500 евра за правното лице и 500 до 1000 евра за одговорното лице. Во Законот за изменување и дополнување на законот за високо образование донесен на 25.01.2013¹³ во член 40 се зголемуваат глобите во износ од 5000 до 7000 евра за одговорното лице „ако не ги достави или нецелосно ги достави податоците потребни за ажурирање на базата на податоци за високообразовна дејност до Министерството надлежно за работите од областа на високото образование“. Преку серија на нови глоби и дополнителни регулации во Законот за изменување и дополнување на законот за високо образование донесени на 27.02.2014¹⁴ дополнително се зголемува можноста за притисок преку драстични казни за минорни прекршоци како за правните така и за одговорните лица.

Еден од најеклатантните примери за хиперрегулација во измената на Законот за високо образование од 2013 е поставувањето на стандарди што треба да бидат пропишани со правилниците и статутите на институциите (секундарните акти), односно на универзитетите. Со тоа се прави директен упад во автономијата на универзитетите. Имено:

Универзитетот или единица во негов состав, како и високообразовна школа/установа има обврска да склучи најмалку два договора за двојна диплома (double degree) или заедничка студиска програма (joint degree) со Универзитет од првите 500 високо рангирани универзитети согласно со Шангајската листа, односно 100 најдобро рангирани универзитети по МБА програма, како и акредитирана високообразовна установа на еден од првите 200 најдобро рангирани универзитети од соодветното научно подрачје, согласно со Шангајскиот Цио Тонг универзитет, US News and Report и Times Higher Education Supplement-World University Ranking.“¹⁵

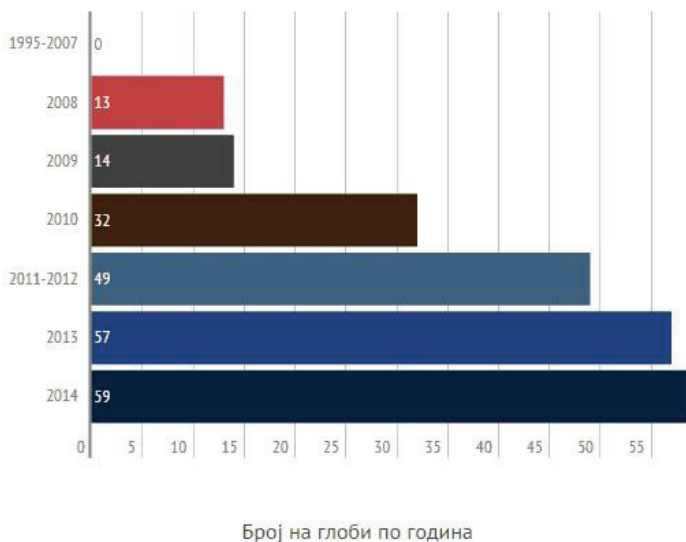
¹² Закон за високо образование, Службен весник на Р.Македонија бр.35 од 14.03.2008 година.

¹³ Закон за изменување и дополнување на Законот за високо образование, Службен весник на Р.Македонија бр.15 од 25.01.2013 година.

¹⁴ Закон за изменување и дополнување на Законот за високо образование, Службен весник на Р.Македонија бр.41 од 27.02.2014 година.

¹⁵ Закон за изменување и дополнување на Законот за високо образование, Службен весник на Р.Македонија бр.15 од 25.01.2013 година.

Закон за високо образование

Графикон 4
Бројот на глоби во Законот за високо образование (1995-2014 година)

Како што може да се воочи од Графикон 4, Законот за високо образование не предвидувал ниту една парична казна до 2007 година. Првите глоби се наведени во измените од 2008 година, каде нивниот број изнесувал 13. Наредниот период нивниот тренд се зголемувал за во последната верзија на законот од 2014 година да опфаќа дури 59 глоби. Покачувањето на глобите очигледно се должи на поместувањето на приоритетите на владата од веќе остварената контрола врз медиумите кон воспоставување на контрола врз образованието.

ЗАКЛУЧОЦИ

Законите во Република Македонија кои ги опфаќаат медиумите и образованието предвидуваат бројни глоби кои служат како средство за контрола врз медиумската и академската слобода.

Медиумската слобода е нарушена преку директното мешање врз програмскиот дел и уредувачката политика. Бројните пропишани глоби се ефикасно орудие за контрола врз медиумите. Имено, само 2-3 глоби за тривијални грешки во минутажа на програмата за медиумите можат да доведат до нивно банкротирање или згаснување. На тој начин се обезбедува автоцензура во однос на власта, а ако ова не успее, тогаш глобата е ефектно орудие за замолчување на неистомислениците.

Контролата врз образованието, од друга страна овозможува двојно проширување на авторитарната власт. Од една страна се пасивизираат младите преку постојани промени, притисоци и страв, а истовремено се пасивизира и академската јавност. Вообичаено, овие два ентитета се носители на промени во секое општество. Со нивното пасивизирање преку постојан пресинг се отвора простор за понатамошно зацврстување на моќта. Од друга страна, преку контролата врз образованието и академската јавност се отвора можност и за социјална репродукција на посакуваниот, послушен, (а-)политички субјективитет и воспоставување на авторитарната културна хегемонија на власта.

ПРЕПОРАКИ

Врз основа на анализата која ја направи Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје, дадени се следните препораки до главните актери во Република Македонија:

- **ДО СОБРАНИЕТО НА РМ И ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНАТА КОМИСИЈА:**
 - Да се изврши рецензија (legal review) на постојните закони со цел да се изготви препорака до Парламентот и предлагачите да го а) надминат проблемот на хиперрегулација со препорака што повеќе прашања да се определат со подзаконски акти и други документи донесени од страна на институциите, компаниите и организациите (како правилници на институции, статuti и слично), б) сведат административното казнување (глобење) на минимум за да му се поврати дел од суверениот домен на судството во рамки на поделбата на власта.
 - Да се изработи законски документ кој ќе стипулира јасно и недвосмислено кои категории прашања може да станат предмет на законска контрола а кои на подзаконските акти донесени од институциите во дадените домени.
 - Да се искористат компаративно добрите примери од националната легислатива на ЕУ земјите-членки како модел за утврдување на квалитативниот праг на содржините што можат да бидат регулирани со закон.
 - Да се искористат компаративно добрите примери од националната легислатива на ЕУ земјите-членки како модел за утврдување на квантитативниот праг- бројот на глоби или административни казни регулирани со закон.
- **ДО НЕВЛАДИНИОТ СЕКТОР ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА:**
 - Јавно да ги посочуваат техниките на хиперрегулација и глобење како механизими на апсолутна контрола на извршната власт и индиректно делумно суспендирање на суверените надлежности на судската.

- ДО ЕВРОПСКАТА КОМИСИЈА И ОСТАНАТИТЕ МЕЃУНАРОДНИ ФАКТОРИ КОИ ВЛИЈААТ ВРЗ ЕУ ИНТЕГРАЦИСКИОТ ПРОЦЕС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА:
 - Проблемите со хиперрегулацијата и претераното глобење да се внесат како еден од главните предуслови за евроинтеграциите на Македонија кои ги засегаат Копенхашките критериуми и поделбата на три типа власт и зборуваат за системска а не само коруптивна суспензија на судската власт.

